

TÖRTÉNETI LAPOK.

FELELŐS SZERKESZTŐ
K. PAPP MIKLÓS.

Megjelenik minden vasárnap. — Előfizetési ár: Félévre 6 f. Egész évre 12. f. — Szerkesztőségi iroda: Lyceumi nyomda Kolozsvárt. — Kiadó hivatal: Gr. Teleki Domokos ház nagypiacz.

Tartalom: Idősb Czégei Wass György naplója (XIX-ik közlemény). — Diarium Vitae Aerumnosae Georgii Cserei. — In Congregatione Minorum Celsissimi stb. — Petőfi Sándor a magyar irodalomban. (XVIII. közlemény.) Szinnyi Józseftől. — A bánffi-hunyadi bíróságról irt constitutio (1578). Közli K. Papp Miklós. — Wesselényi Boldizsár levele Ebény Lászlóhoz. — Rákóczy György fejedelem levele czegei Wass Jánoshoz. — Hadi regulák Rákóczy Ferencz táborában. (III. közlemény.) — Tárca. Oklevelek: X. Közli Szabó Károly. — Adatok a Rákóczy forradalom történetéhez. Közli Jakab Elek. — Apafi Mihály fejedelem nyugtája. Közli Jakab Elek. — Adalék egy oklevélhez. Közli Szilágyi Sándor. — Adalékul Cserei Mihály életéhez. Közli K. Papp Miklós. — Petőfi egy költeménye hellen nyelvre fordítva. — Apróságok.

IDŐSB CZEGEI WASS GYÖRGY NAPLÓJA.

I. Jan. 1704— 31. Oct. 1705.

1704.

(Folytatás.)

ctobr. 18. Generalis Uramhoz küldött emberünk megérkezvén mind nékem, mind a Tanácsnak szölvő leveleket hozott, melyen levelnek copíja ez:

Illustrissime Domine, Domine Observandissime!

Litteras Illustritatis Vestrae cum honore accepi, pro relatione facta sum obligatus magis futurus, si uberius et cum circumstantiis perscripsisset, quid cum Nagy Szegi locuti sint simul cum patre superiori; si (uti

nec dubito) Illustritas Vestrae suae Majestati manet illibate fidelis in tempore mihi faciat relationem quam primum unio merit, quod Csaky suos congregaverit, ut possim mittere militiam ad dissipandum illos uberius scripsi Dominis senatoribus, a quibus intelligere potest Vestra Illustritas quid agatur, ceterum permaneo.

Illustritatis Vestrae

Servus paratissimus.

RABUTIN m.p.

In castris ad Köteland 17. oct.

Anno 1704. Cluj

19. Octobr. Maga Csáky László Uram ide jöven külső magyarutzába béizent, hogy az bátyja Csáky István Uram, én és az hadnagy mennénk ki, hogy hadd beszélhetnénk velle; de elsőbben küldtük ki a pater superiorit Capi Uramat ő Kegyelmet, de ugyancsak kívánván velünk beszélni, el sem akaráván addig menni kimentünk, mellénk vevén Mikola László Uramat és három tanácsbéli embert a monostor kapu eleiben és kívánta Csáky Uram hogy bébocsássuk, mely kérésére pedig ha ugyancsak bé nem bocsátjuk is, mint hogy az itt való kapitánysághoz ő pretendál, adjunk zálogot ki, de mű egykise menvén hosszas discursusink után bémentünk, maga pedig felment Gyaluban.

20. Octobr. Lovasokat és kocsit küldvén Csáky Uram a monostor kapuhoz Csáky István Uram fiával és Bánffi Farkas Uram csak maga elmentek Gyaluba fel, ebből kitetszven, hogy eddig is ha módjok lett volna, kimentek volna a Cruz atyafiai közé.

21. Octobr. Bota Mártont az katanák hadnagyát tegnap az kapu előtt meglöven és főbe vágván, az lövés miatt ma megholt;

parola alatt lőtték meg, szintén mikor Csáky István Uramék elmentek.

22. Nagy Czegi Gábor, Gálfi Pál Uramékat Csáky Uram ide küldé engemet s a hadnagyot hivatván ki az kapuban tractálni, magunk ki nem mentünk, hanem Ujhelji Uramat küldtem ki másod magával, de hogy ki nem mentünk, semmi oly meritalis dolgot nem izentek, hanem csak visszamentek, de de mit mások relatiojából kitanultam, engem akart volna Csáky Uram alattomban egy Gyulai Pál nevü szolgája által megejteni, ki is itt volt, éjszakára kelvén pedig 10 s 11 óra között lármánk esék a kőfalt kerülvén meg Vajda János Uram vagy másfél századmagával.

23. Ismét Gálfi Uramat Balku László Urammal és Nagy Gáspárral ide küldte Csáki László Uram a Tanácsnak szólló levéllel és békéredztenek, hogy etiam *verbis beszélhesenek az Tanácssal és várossal, hova fegyver nélkül őket bébocsátottuk, de mind levelének mind izenetének continentíája a volt, hogy ő Kegyelmének adassék fel ez a város, mert Károlyi Sándor Uram szintén érkező félben van feles hadakkal és az város elpraedaltatik, de az választ halasztottuk más napra, és hivemet indítottam volt penig Szebenben Generalis Uramhoz, de megfosztván a Cruczok visszajött.

24. Octobr. Ismét a válaszáért visszajövény Gálfi Pálék (mostan elmaradván tőlök Balku László) míg a válasz elkészült, bébocsátván őket egy házhoz, lőtt válaszok írás által, hogy elsőbben Csáky Uram parolájában esett fogyatkozást rectificáljon, tudni illik Bota Márton katonák Hadnagyát parola alatt lövén meg, ki is abban megholt, az gyilkos itt a város kapuja előtt ölessék meg, parola alatt ragadván el két szekeret lovakkal együtt, adattassék vissza, parolát adván Csáky Uram hogy passust ad, az melylyel emberünket Szebenbe küldjük Generalis Uramhoz, de denegálta, azért azt is adja meg, ezek meglévén ugy osztán tractálni fogunk ő Kegyelmével. Ezalatt hozák hirül méltóságos Generalis Fejérvár felé menvén Pekri Lőrintz és Koss Mihály Uramék benne lévő hadokkal belölle kimenvén Generalis Uram pusztán találván, a menynyire fortificálták volt elhagyatta.

25. Oct. Jó reggel még kapu nyitás előtt hozták az Ur Károlyi Sándor Uram patensit, melyre nézve felküldtünk Gyaluban, Csáky István Uramhoz akarván küldeni adjon passust, de ő Kegyelme denegálta és felette igen, kivált én irántam indignált és furiált és az egész várost fenyegette, hogy azért valamenynyire istentelen indignatioja teniáloadjék.

26. Octobr. Még éjszaka három óraker a tanácsházhoz gyülvén mind Uri, Fő, nemési, papi, városi rendek, közönséges végezésből küldünk zálogul ő Kegyelméhez két becsületes városi rendet Olasz András és Jó Jánost.

27. Jó reggel érkezett Balku László Uram, Teleki Mihály öcsém Uram nékem és az Tanácsnak szólló levelekkel harmad magával, hogy méltóságos Fejedelem ő Nagysága bellicus consiliariussával Radvánszky Urammal ma Bátsban ékezik, az többiről közönségesen tanácskozván és végezvén kimentünk; az papok közül is mindenik religioból egyet egyet vélünk elvívén, de Bátsban ő Kegyelmeiket nem találtuk, hanem levél érkezett, hogy Kájántóra mentek, de mi visszaszajöttünk.

28. Octobr. Ismét jó reggel kimentünk papokkal és centumpaterek közül is egygyél és a nemesek részéről Maxai Balás Uram. Mindnyájan pedig az egész communitás részéről Kajántóra menvén holott találtuk ő Kegyelmeiket, a hova Csáky László Uram is lejött Gyaluból, holott is dolgainkról beszélgetvén Radvántzki Uram kemény szókkal s durus terminusokkal, sértő bántó beszédekkel élt és replicált mindenekben, summája pedig a dolgnak, hogy vagy Crucz vagy Labonecz, ha Crucz homagiumunkat kell praestálni de facto minden tergiversatio nélkül és assecurálhatunk, hogy sem in persona sem in bonis meg nem károsittatunk, különben vagy arestáltatunk vagy felpredáltatunk, de semmit nem concludáltunk, hanem visszajöttünk, akarván concludálni az itt lévő atyafiakkal.

29. Megviradta előtt összegyülvén a tanács és közönségesen együtt conferálván, minden rend megegyezett rajta, hogy a méltóságos Rákóczi fejedelem hűségére álljunk és homagiumunkat is praestáljuk ő Nagyságának, melyre nézve ujjabban emberünket

küldjük ki Kajántóra ígéretet tévén, mind ő Nagyságához való hűségünkről mind homagiumaink praestatiojáról, e végre mindjárt Teleki Mihály, Csáky László, Radvánszky János Uramék három zászlóval onnan megindulván és ebéd után két óra tájban bėjőnek, Teleki Mihály Uram szállván Gubernator Bánffy György ő Nagyságához, Csáky László szállván Haller István Uram házához, és ugyanaz nap Radvánszky Uram előtt csak magánosan homagiumokat letöttem, ugy Ujhelyi Ferencz Uram is velem együtt, azután a több nemesség.

30. Octobr. A tanács is elsőben Radvánszky Uram előtt homagiumát deponálta, azután a tanácsháznál fertályonként a városiak.

31. A városiakat eskettették, ki nem bocsátván addig a kapus az városi embert.

1. Novembr. Hasonlóképpen és köztök az Urak itt lévő bonumait investigálni, foglalni, hordani s dissipálni, melyet én nem jovallattam, sőt kértem, hogy ne cselekedjék, de haszontalan.

2. Hozták hirül, hogy az Németben Szebenből öt compania lovas és három gyalog Medgyeshez ment volna és az egész százságot, Küküllő vármegyét hódoltná és a rettenetes élest szállittatja s hordattatja.

3. Novembr. Hozták azt is hirül, hogy Rabbutin Generalis Uram ismét Fejérvár felé menvén és Fejérvárt üresen találván, mint-hogy Kis Mihály uram hajduival kiszállott belőle a hegyekre, ugy a városiak is elmentek belőle, tehát egy darabot a kőfalaiban puskaporral felvettetett benne Generalis Rabutin Uram.

4. Feleségemmel, gyermekimmal és egész házom népével kiindultam Czegébe, de hogy ökrökön mentünk nem lévén szekeres lovaim Visában mentünk hálni, velem lévén Szilvási Uram feleségestől, egész cselédestől, ugy Palatkai István Uram. Kisérőnk volt Pongrátz György sógor Uram is és Budai István Uram katonákkal.

5. Visai hegyen kimenvén Szilvási és Palatkai Uramék töllem elváltak, én pedig Pongrátz Uramékkal ebédre Czegében menvén, ebéd után pedig elmentek töllem, mivel

ház sem volt, kiben hálhattak volna, az nagy romlás, pusztulás miatt.

6. 7. 8. Honn voltam, házaimnak és egyetmásaimnak romlásit és pusztulásait szemlélgettem, és az két alsó házat építgettem, hogy apróság gyermekeimet belé telepithessem és hidegtől magokat belé vonhassák.

'9. Nov. Jött hozzám estvére komám Palatkai Uram.

10. Ment el tőlem ebéd után, magam pedig Kolosvár felé készülgettem és cezei s méhesi elpraedált s tékozott búzámat, gabonámat vettem számban, a kiket vehettem, s többbe annihilálódik csak ad minus négy ezer vékánál.

11. Novembr. Reggel megindulván Czegéből, estvére szinte kapu nyitáskor bejöttem Kolosvárra.

12. Hozták hirül, hogy Medgyestől Fejérvárra ment volna a német, és hogy Segesvárbán is bébocsátották volna és a Maroson túl való részen ez hazának nagyobbára visszahódoltatta volna és a rettenetes élest minden felől hordatja s takarittatja, s az embereket visszahódoltatja.

13. Érkezett Dósa Mihály Urunktól és mondja, hogy Urunk a Dunán által akarna menni Komárom felé.

14. Jovallotta nékem, hogy oda való utomat most csak hagynám le, mind az utnak nehéz és hosszas voltáért, mind pedig hogy ujjabban operatiohoz fogván hosszas mulatásom költséges lenne, melyre nézve Pápai Uramnak Urunk secretariussának irtam felölle.

15. Küldték Seréndit levelekkel Forgács Simon eleibe vagy ha Gyurki Uramat találja elől siettetvén ne késnének. Bėjőve hozták hirül, 5000 jancsár jőne mellénk fizetésért Tömösvár felől.

16. Irta Pekri Lőrincz Uram Teleki Mihály öcsém Uramnak, hogy az elmúlt hétfőn ugy mint 10-dik, asztal felett Apor István Uramat a gutta megütötte Szebenbe, megholt volna, ha csak fel nem támadna mint ennek előtte is, Isten nyugossa meg, bár régen lett volna, hogy mind hazánk és hazánkban lévő ecclesiák és közönségesen mindnyájunk csendesen nyughatott volna miatta.

17. Hozák Bone Uram levelét, hogy már Gyurki Uram Urunk ezeredes kapitánya,

kinék is hadakkal Forgáts előtt bé kell jöni, Szathmárnál volna, és hogy a hadak is nagyobbára a Tiszán által költöztek volna.

18. Hozák Groff Pekri Lőrincz Uram levelét Teleki Mihály Uramnak, melyben írja, hogy már Urunk parancsolatát effectuálta és Kaszás Pált az elmúlt vasárnap úgy mint 16-ik megfogatta és Görgényben küldi, igen jól esett pedig, mert ebben az hazában lévő Uri s Fő Rendek marháit s méneseit és egyéb bonumait többire ő használta s hajtotta el.

19. Fogták meg Biró János nevü hadnagyot vádoltatván azzal, hogy Szebenben akart volna beszöknü.

20. Hozták hírül, hogy Rabbutin Generalis vice colonellussa Grafen Uram 6. compania Némettel Háromszék felé ment volna.

21. Érkezhén meg Szathmár alól Seréndi, ki bizonyosan hozá, hogy szintén most volnának capitulatióban a szathmáriak Györfy Urammal.

22. Küldték ismét Hadadit Szathmárhoz Gyurki Uramhoz, minthogy siessen béjöni Mársusok Ura légyen az bėjövő hadaknak.

23. Estve érkezett meg Urunktól Katona Pál Uram, ki bizonyosan hozta, hogy Urunknak ő Nagyságának Érsekujvárt feladták volna, és ugyancsak ő Kegyelme hozta meg Urunktól Csáky László Uramnak az Kolosvári kapitányságot, de tovább való dispositiojáig ő nagyságának, nékem is hozta Katona Uram ő Nagysága commissioját, melyben kegyelmesen parancsolt ő Nagysága mindenütt lévő jószágom remissiójáról és parancsolta is ő Nagysága, hogy magam ő Nagyságához felmenjek, úgy Radvántzky Uramnak is parancsolt ő Nagysága felmenetele felől.

24. Novemb. Kimentem Czegében.

25. Instelláltak Teleki Mihály és Radvántzky Uramék Csáky László Uramat a kapitányságban, méltó pedig feljegyzésre, mert soha még eddig Kolosvárnak csak legkissebb tisztje sem volt catholicus, annál inkább kapitánya, soha a császár idejében sem vihették végben a catholicus atyafiak, noha eléggé munkálódik, hogy csak a városi tanács közzé is bévétetődjenek az catholicusok; né micsoda rossz példa.

26. 27. Vettettem, szőlőmet fedettem.

28. Jött hozzám Pongrátz György sógor Uram.

29. Almási és Mike István Uramék is hozzám jöttek és ebéden nállam voltak, ebéd után elmentek sógorommal együtt.

30. Novembr. Öcsém Wass Dániel házánál lévén comunio, oda mentem.

(Folytatása következik.)

Diarium Vitae Aerumnosae

GEORGII CSEREI

Senioris de Nagy-Ajta. 1756. consignari ceptum.

Erdélyi Grófok: 1. Bánffy. 2. Bethlen. 3. Cornis. 4. Gyulay. 5. Kálnoky. 6. Haller. 7. Kemény. 8. Kendeffy. 9. Kun. 10. Lázár. 11. Mikes. 12. Mikó. 13. Nemes. 14. Petky. 15. Rédey. 16. Székely. 17. Tholdalagi. 18. Teleky. 19. Tholdy. 20. Thoroczky. 21. Wass. 22. Földváry. 23. Ferrati.

Bárók: 1. Alvintzy. 2. Apor. 3. Bálintt. 4. Bánffy. 5. Barcsay. 6. Bornemissza. 7. Corda. 8. Daniel. 9. Diószegy. 10. Domokos. 11. Dusárdin. 12. Györfy, 13. Henter. 14. Huszár. 15. Inczedy. 16. Kemény. 17. Mikes. 18. Naláty. 19. Orbán. 20. Szentkereszty. 21. Szilágyi. 22. Thoroczky. 23. Radák. 24. Josintzy. 25. Jósika. 26. Wesselényi. 27. Pelnitz. *) Saxones: Brukkenthal. Meringer. Zebora. Dietrich.

Vita, Salus, Medicus, Virtus, Dux et Decus omne, Infirmitas errantia sis Pater Alme mihi.

Tu mihi delictum, mea spes, mea sola voluptas, Tu Columen, Lumen, dulce levamen—Amen.

Principium Sapientiae
Theologicae.

Initium Sapientiae est reverentia Jehovahae successus omnibus facientibus ista erit optimus, laus ejus perstat in aeternum. Psal. III. v. 10.

Nosce DEUM — nosce Te ipsum,

Nosce alios — abstine a malo —

Sustine quicquid evenit

Symbolum Christianorum.

Bona facere, mala pati et quae patitur: pro illis gratias agere.

*) Az erdélyi Urzeumban lévő példányban 28-ik-nak Miske van említve.

Monita Theologico politica :

Fer, caveas, benefac, dic vera, et ora, labora.

Fer — — casus patienter,

Caveas — — omne peccatum,

Benefac — — omnibus inimicis.

Dic vera — — et mandacium fuge.

Ora — — cum Fide vera soli DEO.

Labora — — juxta statum, quo positus
est a DEO.

Monita Theologica.

Coelitus auxilium rebus qui poscis in arctis

Disce DEI mores ferre, moramque pati.

Namque DEI mos est primum mersare pro-
fundo

Et mersum tandem sic revocare salo

Et mora nota DEI est: quod non mala
protinus aufert.

Quando placet nobis, sed sibi quando placet.

Principia sapientiae politicae

Noli facere omnia quae potes, quia est su-
perbia,

Noli inquirere omnia quae nescis, quia est
curiositas,

Noli dicere omnia quae scis, quia est stultitia

Noli credere omnia quae audis, quia est levitas.

Noli dare omnia quae habes, quia est pro-
digalitas.

Noli judicare omnia quae vides, quia est
temeritas.

Születtem erre a rosz világra in anno
1714. 28-va Aprilis.

1719. Holt meg az édes anyám Kun
Ilona asszony pestisbe Kálba 9-a 7-bris és
igy kicsiny koromban árvaságra maradék.

1726. Mentem tanulni Udvarhelyre, ak-
kor rhetoricat tanultam, mikor oda mentem,
időmben voltak professorok Udvarhelyen: T.
Decsy Sigmond *) uram, igen magnanimus tu-
dós derék ember, e meghalván mig más pro-
fessort hoztak, tanított az ott való pap T. Zá-
goni János uram, az alatt resolváltatott pro-
fessornak T. Szombati Sámuel uram, ennek
keze alatt voltam publicus harmad fél esz-
tendeig.

1730. Mense Junio hagyta el a scho-
lát és azon esztendőben Karácsonig oda haza
laktam Ajtán az atyám uram házánál.

1731. Januariusba mentem az cancella-

*) Az erdélyi muzeumban lévő példányban T. Désy
Sigmond van.

riára M. Báró Henter Dávid uramhoz, ki is
akkor ítélő mester volt.

Ez esztendőben Septemberben Szebenbe
menvén ország gyűlésibe igen megbetegedtem
ott, nehéz betegen vittek haza Ajtára, majd
fél esztendeig sinlettem.

1736. Hagytam el a cancellariát.

1739. Jegyztettem el magamnak jöven-
dőbeli házos társúl Tekintetes Nagy Borbá-
rát, 29. X-bris esküdtem meg vele Botházán.

1740. 5-ta July volt lakadalmunk Bot-
házán, volt násznagyom M. Gróf Bethlen Dá-
vid uram, nyuszolya asszonyom Méltóságos
Gróf Bethlen Dávidné asszonyom, vőféjem az
öcsém Cserei Sigmond uram, nyuszolya leá-
nyom Biró Annis kisasszony. Midőn a felesé-
gem után kijöttem, szüntelen tartó esőzés
volt, mely mia felette nehéz utam volt; meg-
lévén az lakadalmunk, bevitettem az felesége-
met az édes atyám házához Nagy-Ajtára, vesze-
delmes utunk volt az nagy sár és vizek miatt.
Nagy-Ajtán mintegy három hétig mulatván,
kijöttünk onnan Botházára lakni, és ott laktunk
usque ad Annum 1741. Gergely pápa napig.

Gergely pápa napján in Anno 1741. költ-
őtünk lakni Frátára és ott a pusztá udvar-
házat renováltatván mindent a fundamento
építettünk és az olta usque ad Annum prae-
sentem 1750 mind Frátán laktunk nyárban,
télben pedig Kálban.

1742. 23-a Mai lett a feleségemnek egy
fiacskája, kereszteltettem volt Györgynek, szü-
letése után egy órára megholt és eltemettet-
tem a frátai veteményes kertbe.

1744. 7-a Januarii adott az Ur Isten
ingyen való kegyelméből egy kis leánykát
Kálban estvéli 8 órakor, kereszteltettem The-
résianak, 23-ik Januarii volt az keresztelője
Kálban, volt keresztanyja Nagy Miklósné
asszonyom. Volt dajkája Theresikónak Nagy-
ajtai Dajka Istvánné; *) ezen esztendőben De-
cemberben himlőzött meg Theresikó.

1745. 11. Aug. választották el Theresi-
kót az csecstől.

1745. vetettünk Frátán az Gombos ne-
vű fordulóba, semmi gabonánk nem lőn, a
mi kevés lett is, csak gaz lett, két véka bú-
zám maradott meg az vetéstől, desperáltam,

*) Az erdélyi muzeumban lévő példányban Ádám
Jánosné van nevezve.

mivel tartsam ki az házomat, de az jó Ur Isten csudálatosan gondot viselt és kiparancsolta az ő szegény méltatlan szolgájának kívántató életnek eszközeit. Szénánk nem lön ebben az esztendőben, hanem Ajtára küldöttem bé a lovaimat telelni.

1746. 9-a Augusti született az én lelkem angyalom Cserei Antalom Frátán délután 4 órakor, kit is 24. Augusti kereszteltem meg Frátán, volt keresztanyja Gróf Bethlen Dávidné asszonyom.

1748. 20-a July választották el az lelkem Antalomat a csecstől. Ezt a lelkem fiamat adtam volt tanulni a kolozsvári kollégiumba in Anno 1754. 9-a 9-bris, ki is felette serény jó elméjü lévén, igen dicséretesen tanult, de nem lett szerencsém a lelkem kedves fiamhoz, mert in Anno 1755. 17. Junii Kolozsváron megbetegedvén az petecsbe 22 Junii haza hozattam Frátára, ki is 12 napokig tartó sulyos betegsége után 2-da July estvéli 7 óra után ez rosz világból kimulék, nekem s egy holtig érette kesergő anyának soha el nem felejthető keserüségünkre, mely utánna való keserüség éppen elbádogyasztotta lelkemet, testemet, megtompította elmémet, lelkem fiam, kedves fiam, édes Antalom, kedves angyalom, egyetlen egy világi gyönyörűségem, bátor én haltam volna meg éretted, lelkem fiam, kedves fiam! keserüséggel szállok éretted az én koporsómba.

„Oh én boldogtalan anyától született Minden jótól a kit Isten elrekesztett Bú bánat árjában torkig bémerített, Halálos gondokkal éppen megemésztett. Oh minden emberek valakik hol laktok — Térjetek be hozzám és megvisgáljátok — Ily keserü ¹⁾ embert mint én há láttatok, Kire bokrossával szállott minden átok. Imhol mire juték, midőn jót reméltem Egyetlen egy fiam, kibem gyönyörködtem Az halál hirtelen elkapá mellöllem. Jaj mely szomoru gyász boritta el engem. Jobb lett volna nekem napfényt is nem látnom Vagy anyám méhibe inkább megfulladnom Mintsem ily keserves napokra virradnom, Melyekben ételem s italom, siralom.

Telyes életemben jó napot nem láttam, Sőt még óráim sem volt, kin bút nem kostoltam

¹⁾ Az erdélyi muzeumban lévő példányban keserült.

Óráim és esztendőm eltölt, elbágyadtam Rosz hitván világot éppen megutáltam. Boldogságot kettőt ritka ember vehet Ezen a világon, a másikon lelhet, Nékem e rosz világ abba lám részt nem tett Várom az Istentől, melyet elkészített.

1748. Igen kevés gabonánk terme Frátán, szénánk sem lött, mely mia az juhaimat ki kellett hajtatnom Magyarországra teletetni.

1748. 14. Decz. holt meg az szegény Biró János az frátai jámbor igazságos gondviselőm.

1749. Feles cselédeim halának el Frátán u. m. egy Kocsis János nevü jó kocsisom, egy bácsom, egy ¹⁾ tehén pásztorném, item egy Doducy ²⁾ nevü jobbágyomnak ifju legénke fia.

1750. Conscribáltatván az ország, Nemes Kolozsvármegyében az Szt. András processusba rendeltetem conscriptornak, voltak adjunctusim Palatkay Ferencz uram, Eperjesi Sigmond uram és akkori processualis szolgabíró Ajtai János uram.

1753. Igen nyomorult esztendő lön, 7-a Maji oly hideg lön, hogy a tók, patakok szélei befagytak; az szőlőinket mind elvevé az hideg, semmi borunk nem lön, felette nagy szárazság is lön ebben az esztendőben, mely mia semmi gabonánk, kerti veteményünk nem lön; mind pénzes szénával tartottam ki a marháimat a következő télből, ugy hogy azon esztendőben az széna vétel és egyéb házi költségeimre tett pénzbeli expensam reá ment ad minus 11000 ³⁾ forintokra.

1754. 9. Martii holt meg az ipom Nagy József uram, Frátán temettetem el a frátai cziinterembe eodem Anno 4-a Junii szép frequentióval.

Ezen esztendő is igen száraz esztendő lön, kevés gabonánk termett, szénánk és török búzánk Istennek hála még is lett, mivel a széna füven és török búza határba nagy zápor esők estenek ottan ottan pászmánként, de az nyomáson búza határban és a faluban nem esett, mely mia kevés gabonánk termett, de kerti vetemény éppen nem volt, a

¹⁾ Az erdélyi muzeumban lévő példányban az.

²⁾ Az erdélyi muzeumban lévő példányban Doudully van nevezve.

³⁾ Az erdélyi muzeumban lévő példányon 1100 forintokra.

marhák is nyáron által majd megholtak éhel, nem lévén a nyomásba semmi fű.

1755 Fatalis esztendő lón nekem, mert az én lelkem egyetlen egy fiam lelkem anygalom Cserei Antalom (kiről feljebb fol. 6. keservesen emlékezem) 2-a July holtig való keserűségemre meghala életének 9-ik esztendejében, nyugossa meg az Ur Isten és engedje Ő Felsége hamar időn megérnem, hogy az mely keserűségemre esett töllem való elválása, tizszerte nagyobb örömmel láthassam meg a lelkem fíjamat az mennyországba, és ő velle és több hozzám tartozandókkal örökké örvendezzünk a mi Istenünknek, a báránynak sz. színének nézésében, holott is eltöröl az Ur Isten minden könnyhullatást a mi szeminkről és a mi siralmunk örökké való örömsre s vig nevetségre változik. Jövel Uram Jézus, jövel hamar. Amen.

Ezen esztendőben mindenféle bánatok öszve tódultanak én rajtam, mivel a nagy szárazság mia sem borunk, sem gabonánk, sem szénánk teljességgel nem termett, csak annyi búzám sem volt, hogy az vetésemet beérhettem volna velle, expensáim pedig fellelte sokak voltak, causálván nekem a költséget egy gonosz istentelen ember, ki minket minden jovainktól 's feles jószágunktól álnok practicával megfosztott, ez nem volt elég, hanem szép hiremben, nevemben, becsületemben mindenek előtt (ártatlan lévén) mocskolt, fizessen meg neki az Ur az ő álnoksága szerént 's hozza napfényre, mind az ő álnokságát, mind az én ártatlanságomat. Én bizony elmondhatom az én öszvetódult bánatim miatt az Sz. Dáviddal Solt. 42. v. 8. 9. 10. 11. Az nyomoruságnak egyik mélysége az másikat éri én rajtam a te csatornáidnak szárain, minden te áradásid és habjaid én rajtam által mentenek. Mondom az Istennek az én erősségemnek, miért feledkeztél el én rólam, miért járok gyászruhában, midőn ellenségem háborgat engemet, nem különb volt az éles fegyvernél az én csontaimban, mikor az én ellenségim szidalmaztak engemet mondván én nekem: hol vagyon az Istened?

Desperáltam vala ezen esztendőben, hogy az három esztendei terméketlenség miatt igen enerválódván, honnan tudjam kitartani a házomat, mivel a vetéstől semmi gabonám nem

maradott, pénzbeli költségeim is igen sokak voltak, de az irgalmas Ur Isten én nekem csudálatosképpen kipurancsolta az én mindennapi szükségemre való jókat, melyért áldott legyen az Ur Isten. Azért a mindeható Ur Istennek kegyelmes gondviselésiben senki ne kételkedjék, szükségibe ne békételenkedjék, mert az irgalmas Ur Isten, a ki még az égi madarakra is kegyelmesen gondot visel, az övét nem hagyja, megengedi ugyan sokasulni az ő hiveinek nyomoruságit, de végre minden inségtől kimentti. Solt. 34. v. 20.

Bizony az én sok keserűségim miatt talán éppen kétségben estem volna, ha az Ur Isten nem őrizett volna és nem erősített volna, de nem engedi az Ur feljebb kísértetnünk, hanem csak a mint elszenvedhetjük, ha az Ur megsebhett, erőt is adott ő Felsége az én mélységes sebeimnek elviselésére és vigasztaló flastromával az én mélységes sebeimet békötötte, azért ne örüljétek én ellenségeim az én esetemet, mert az Ur kegyelmesen felemel engemet, tudjátok meg azt, hogy a kiket az Isten dorgál, azok fiak, az kiket nem dorgál azok fattyok, tudjátok meg hogy sok háborúságot kell szenvedni azoknak, a kik bémennek mennyeknek országába.

Ezen esztendőben Novembernek első napján reggeli 10 óra tájban szörnyű földindulás volt Portugalliában, Spanyol és Francia országokban, melyhez hasonlót ez a mostani emberi nyom nem ért, mely novellába e szerént jött le, a mint ide alább, megirtam:

Európának napnyugoti részén fekvő Spanyol országból és Portugalliából 1755-dik esztendőben érkezett igen szomorú novella, melyben az iratik meg, minemü-nagy veszedelmet és leirhatatlan károkat okozott 1-ső Novemberben történt földindulás.

1755-ik esztendőben Novembernek 1-ső napján délelőtt 10 órakor történt nagy földindulás miatt, oda hagyá az spanyolországi királyi udvar az Eskuriali palotáját, Eskurialban ugyan azon 6 vagy 7 minutáig tartó földindulással kár nem esett, félvén mindazáltal az udvar a földindulásnak szokott ujulásától, onnan elment.

Madrid városában (mely Eskurialhoz 4. mértföldnyire vagyon) ezen földindulásnak ereje nagyobbban tapasztaltatott, mert egy

nehány templomok összehasadoztak és sok statuák (képek) leomlottanak.

Ezen földindulás által Portugalliában esett kár leirhatatlan, mely is történt itten 9-bernek első napján, midőn az óra délelőtt tízre három fertály volna, név szerént pedig amaz Európa végén az tenger mellett fékvő 's ezen ország királyi várossának Lisabonnak [melyben 30,000 házok számláltattak és igen nevezetes portussa is volt) három része kő-rakássá változott és ez alatt az ottan lakó-soknak (kik többen voltak 300,000-nél) fe-le eltemetődött.

Midőn az Curir vagyis posta Lisbonából Madritt városában 4. Nov. elindult ezen szerencsétlenségnek hurré tételére, még akkor is szüntelen tapasztaltatott a földnek holmi mozgása, jóllehet az említett városnak öszeveomlása az első öt minuták alatt esett. Az gyulás is pedig (mely az ebéd idő tájban sok konyhákban rakott s arra omlott épületek tüziből eredett) az városnak nagy részén egyszersmind támadott, még az Curir elmene-telekor erősen pusztított, és az földindulástól még fenn maradt épületeket hasonló romlással fenyegette.

Az tenger és éppen az említett város mellett a tengerbe szakadó Tájus folyó vize az földindulás által oly iszonyu mozdulásban voltak és oly magossan felemelkedtenek, hogy úgy tetszett, mintha ezen elementum is az többivel együtt ennek a virágzott királyi residentia fő kereskedő várossának végső romlására egyet értene, az királyi palota, a kincses tárház, az archivum, az királyi patriarcha is, templomok 's egyéb hires épületek mind a földön hevernek.

Az királyi familiának (mely akkor Belnibe *) volt) Istennek hálá semmi szerencsétlensége nem esett, jóllehet az ott való királyi palota is szenvedett valamit, midőn az említett posta elment még akkor ő felségek sátorokban és színekben laktanak, 's rész-szerént hintóban háltnak, e mellett 24 órá-kig minden étel és ital nélkül voltak.

A Portugalliában lévő spanyol követ Gróf Pereluda, midőn éppen a kocsiájában akarna ülni, hogy a városból kiszaladna, leom-

lott palotájának kapujától 9 szolgálival együtt öszvetőretett.

Az francia követ (ki is által ellenbe lakott az spanyol követtel) szerencsésen kiszaladott az városból feleségestől együtt, megmentvén egy 10 esztendő s fiacskáját is az említett spanyol követnek az veszedelemtől, és megmaradt szolgálit is magához vette.

Az pápa nunciussa úgy ír egy curir által Madrittban az ott lakó nunciussnak, hogy neki is az Auditora, két Cammerdienere, három Lokajji elvesztenek, a többi cselédei is még elszéledve vagynak, ezen levelet az irt nunciuss onnan dátálta, a hol Lisabonna állott.

(Folytatása köv.)

Radnoth 3. Nov. 1688.

In Congregatione Dominorum Celsissimi

Principis Consiliariorum, ac caeterorum Magnatum et Nobilium ad ardua Regni praesentis temporum negotia moderanda Deputatorum per Celsissimum Principem, eisdem ad diem tertium Mensis Novembris, Anni praesentis Millesimi Sexcentissimi Octuagesimi Octavi, in Civitatem quidem Segesvár indicta, sed rationabiles ob causas in Castrum Radnothiense translata, celebrata: super certa quadam materia infra specificanda, inter spectabilem ac Generosum Dominum Michaellem Telleki de Szék, uti Actorem, ac Dominam Christinam Illustrissimam Comitissam Stephani Pető de Gerse, et Elisabetham Adami Jabroczi de Késmárk Consortes, nec non Generosos Johannem et Georgium Spectabilis ac Generosi Gabrielis Kapi de eadem liberos, ut et Inctos suscitata, mota et agitata judicialiter deliberatum est modo subsequen.

Szorgalmatosan megruínálván az Ur Széki Teleki Mihály Uram elő kegyelme és az Gernyeszegi Jozságbán tíz ezer forintig való just praetendáló Kapi Gábor Uram fen specificált gyermeki között, azon jozságról való leveleknek elő nem adásáról előnkben proponált materiát; Jollehet a megirt Ur elő Kglme nem tartozott volna a megirt Kapi Gábor Uram Gyermekinek az tíz ezer forint summát letenni addig míg azon Jozságb-

*) Az erdélyi muzeumban lévő példányban Belnibe áll. Tulajdonképpen Belem v. Bethlehem.

rul való leveleket eő Kglmek elő nem hozták, és az Ur eő Kglme kezéhez nem adták volna. Mid az által, mivel hogy az megirt praetendensek hittel obligálták volt magokat azon Jozzágról való leveleknek előhozására, és a megirt Ur eő Kglme kezéhez való adására, mellyre nézve az említett Ur eő Kglme is az előtt nem régen megirt summát letette, a megirt praetendensek is legitime felvették, de azomban az leveleket, sem az pénznek leváláskor, sem pedig az után ő Kegyelme- nek judicialiter praefigált Terminusokra mind elé nem hoztak, megbizonyosodott pedig mint a megirt praetendensek édes Attya Kapi Gábor Uram missilis leveléből, és azon Jozzágról való levelekről irt eő Kglme Regestrumából, mind pedig az fen említett Kapi György s Jabroczi Ádám előttiünk lött fassiojokból, hogy azon Jozzágról való több levelek is voltanak kezeknél: Minekokáért judicialiter deliberáltuk közönségessen, hogy az említett Kapi Gábor Uram eő Kglme fen specificalt Gyermeki intra quindenam a dato praesentium a melly summa pénzt igaz vert Aranyakúl a fen specificalt Ur Teleki Mihály Uram eő Kglme letött, a fen megirt praetendenseknek az említett Gernyeszegi Jozzághoz való praetensiojokért azon summa pénzt tartozzanak restituálni az Urnak eő Kegyelmenek. Mellyet ha cselekesznek, bene quidem: alioquin az megirt Ur eő Kglme vigore praesentis Judicialis deliberationis azon summáig tetethessen executiot, az eő Kglmek akkor hol ez országban lévő Jozzágin, Inhibitione, Contradictione ac Repulsione eorundem, ut et aliorum, ratione praevia non obstantibus: Hogy ha pedig az említett Gernyeszegi Jozzágról való több leveleket is előhozzák a megirt praetendensek, tehát az említett Ur eő Kegyelme is restituállyá pénzeket eő Kglmeknek; ha elő nem hozzák pedig tehát, mind azon pénzeket, mind pedig az megirt Gernyeszegi Jozzághoz való praetensiojokat, és minden jussokat in perpetuum amitállják, és azon jozzághoz való levelek is, mellyek vagy magoknál az megirt praetendenseknél, vagy penig másoknál is quoquomodo tartatnának, cassáltassanak; Az minthogy mind azokat cassáltattaknak, annihiláltattaknak, és tellyességgel invalidál-

tattaknak vallyuk és pronuciállyuk vigore praesentis Judicialis Nrae Deliberationis.

Cuius quidem praemissae Judicialis Deliberationis seriem, praementionato spectabili ac Generoso Domino Actori jurium suorum futuram ad cautelam necessarias extradanduximus et concedend. communi justitia et aequitate svaden. Datum in Castro Radnoth die octava mensis novembris, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Octuagesimo Octavo. 8. Novembr. 1688.

(Eredetije K. Papp Miklós gyűjteményében.)

PETŐFI SÁNDOR

a magyar irodalomban.

Közli: Szinnyi József.

(Folytatás.)

1874.

Önálló mű.

Petőfi Sándor költeményei. Hiteles kéziratok alapján megigazitott s hazai művészek rajzaival diszitett első teljes kiadás. Budapest. Az „Atheneum“ r. társ. tulajdona 1874. N4drét VI. és 758 lap. A költő arczképevel és 65 rajzzal Greguss János, Jankó János, Keleti Gusztáv, Lotz Károly, Rauscher Lajos és Székely Bertalantól. Ára diszkötésben 16 frt.

Irodalomtörténeti czikkek.

Petőfi egypár elfeledett verse. Török Károlytól. (Föv. Lapok 1874. 12. sz.)

Még valami P. elfeledett verseiről.

Péchy Imrétől. (Reform 1874. 20. sz.)

Petőfi és a kritikusok. Péchy Imrétől. (Föv. Lapok 1874. 22. sz.)

Egy silány poetáról. R. (Ellenőr 1874. jan. 29. 30. — 29. és 30. sz.)

Észrevételek Petőfi összes műveinek kritikájához. h+h. (Erdélyi Muzzeum 1874. febr. 1. 1. sz. 14—21. ll.)

Az uj Petőfi-kiadás előszava. Greguss Ágosttól. (Athenaeum, jun. 4. 23. sz.)

A Petőfin kísérelt utolsó merénylet. Dr. Meltzl Hugó. (Történeti Lapok 1874. 10—11. sz. — Külön lenyomat. K. Papp Miklós költségén és betűivel 8r. 12 lap. Kolozsvárt. Ára 10 kr.)

A Petőfi-kiadás. (Greguss Ágost előszava.) (Pesti Napló. 1874. jun. 10. 131. sz.)

Az új Petőfi-kiadás. György Aladártól. (A Hon. 1874. jun. 11. 132. sz.)

Az új Petőfi-kiadás. Závodszy Károly. (Ellenőr 1874. jun. 11. 159. sz.)

Petőfi és . . . Greguss. Péterfalvi J.-tól. (Egyetértés 1874. jun. 11. 58. sz.)

A közösügyes cenzor (a—c.) (Magyar Ujság 1874. jun. 12. 132. sz.)

Irodalmi merénylet. Láng Lajostól. (Figyelő 1874. jun. 13. 24. sz.)

Petőfi Sándor összes költeményei. Greguss Ágost 1847-ki „Futár“-jának utánnyomata. (Figyelő 1874. jun. 13. 24. sz.)

Az új Petőfi-kiadás. K. (Szegedi Híradó 1874. jun. 14. 71. sz.)

A Petőfi-kiadásról. Greguss Ágosttól. (Pesti Napló 1874. jun. 17. 137. sz.)

Greguss Ágost és a Petőfi-kiadás. György Aladártól. (A Hon 1874. jun. 17. 137. sz. Esti kiadás.)

Lövés tisztességből. Budapest, jun. 17. Závodszy Károly. (Ellenőr 1874. jun. 18. 166. sz.)

Petőfi pamphletistái és panegyristái. A költő XXV. végnapjának ünnepélyére. Irta Meltzl Hugó. Külön lenyomat az „Erdélyi Múzeum“ 6-dik számából. Kolozsvárt, Stein János m. k. egyet. nyomd. a ref. tanoda betüivel 1874. N. Sdr. II, 24. l. — Ism. (Fővárosi Lapok 1874. jul. 16. 160. sz.)

(Vége következik.)

A BÁNFFI-HUNYADI BIRÓSÁGRÓL IRT CONSTITUTIO. (1578.)

Közlő: K. Papp Miklós.

Bánffi-Hunyadnak — melyet az alább közlendő oklevél 1578-ban már mint „város“-t emlit, — ugy látszik sok versengése volt a bíró választásért, s hogy e fontos ügy rendbe jöhessen, a Bánffiak, mint Hunyad birtokosai e constitutiót adták ki, melynek eredetije ma is a város levéltárában van, honnét másolatban tiszteletes Ignác Károly ur szivességéből birom.

Nevezetes ez oklevélben a Bánffiak azon bölcs rendelkezése hogy „a törvénytételben a bíró józan fővel éjómra (éh gyomorral) tégyen törvényt és a tizen

két óra után törvént ne tegyen, hanem ha nagy szükség kívánja, akkor is házánál.“

Azt hiszem, ezt a törvényt jól lehetne ma is sok kis városi-bíróra alkalmazni, hol az érdemes tanács délelőtt délután szómjas, s nagyon sok itéletből beszél ki a bor!

Az érdekes constitutio így hangzik:

Mi kik vagyunk Bánffi György, Bánffi Boldizsár, Bánffi Farkas, Bánffi Christoph, Bánffi Thamás és Bánffi Gábor Adgyuk emlékezetre mindeneknek a kiknek illik, hogy mi közönséges akarattól az Hunyad Városunknak jóváért töttünk ilyen végezést: Első hogy egy Fő Birót egy akarattól váloszszanak minden esztendőben és három Polgárt, nyoltz Tanátsot, kiknek Tanátsokból az Fő Biróval öszveüjljön, ezeket pedig a Személyeket mind a Fő Biróval össze eskesse meg a Fő Plébános az Templomban, hogy mind szegénynek, mind gazdognak igaz teszen és minden gondja a Városnak ezeknek gondviselésében légyen, és az Birónak minden ember engedelmes légyen, és a Város adója az egy Fő Biró kezéhez szolgáltatassék, hogy az mi kegyelmes Fejedelmünknek Postái minden késedelem nélkül hivataljokban eljárassanak.

Továbbá a törvénytételben a Biró józan fővel, ehjómra tégyen törvényt, és a tizenkét óra után törvént ne tegyen, hanem ha nagy szükség kívánnya akkor is házánál. Sokadalmas napokban pedig megkiáltassa a Biró, senki fegyvert nálla ne hordozzon, hogy háborúság ne kezdessék, a kinél pedig Fegyver taláztatik tőlle elvétessék és a Sokadalom elmulván, a szokott váltság szerént megadassék, ha kitől pedig sokadalom törés esnék az a féle ember a megszabot bírsággal megbüntettessék. A Birónak esztendeje kitelvén tartozzék mindenekről számot adni a nyoltz Tanátsnak, és az Urak Tisztartóinak, és minden esztendőben egyszer egyik Ur szeriről máskor másikról tegyenek Birót és ekképen változzék esztendőnként a Biróság, minden esztendőben. A Birák pedig az minemü törvényt tésznek igaz tétel is szolgáltatassék mindenik Ur szeréről, egyik Ur is meg ne foghassa, a Birónak igaztételétől. Ennek kötése kétszáz forint légyen. Végeztük azt is

hogy a Biró a ki legelőször Fő Biró leszen, azonnal annak légyen fő első gondja a szent-egyház és a Plébánus háza, és az Iskolának építésére a városon rendelt adó légyen minden késedelem nélkül ezeknek épülésére, kiknek bizonyosságára, és megmaradására közakarattal attuk a mi pecsétes levelünket. Adatott Hunyadon tizen hatodik napján Aprilisnek Anno 1578.

WESSELÉNYI BOLDIZSÁR LEVELE Ebeny Lászlóhoz. (1642.)

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint jóakaró bizott Uramnak és atyámfiának. Az szent Isten Uram Kegyelmedet minden javaival szerencsésen áldja meg minden szerelmeseivel együtt.

Jóakaró Uram és atyámfia, hogy Kegyelmetek látnom elküldötte volt az Kegyelmetek lovát, ha az Ur Isten éltet, hozzám való jó akaratját Kegyelmeteknek nagyobb dologban igyekezem megszolgálni, Kegyelmetektől bizony felette nagy böcsülettel vöttem és noha kicsin és igen víkony is, és más nagy vétket is látok benne, de ha az ifju Urunk ő Kegyelmének nem parancsolt volna felőle, és alkhathám ő Kegyelmével, megvenném Uram, de így lévén az dolog, nem merem kérni. Az mi Uram az Kegyelmetek császári jószágának árendáját illeti, csak találjanak meg az Kegyelmetek emberi, valami kicsin böcsületemhez fér, nagy szeretettel kedveskedem Kegyelmeteknek. Nekem Kegyelmed nagyobb dologban is parancsoljon, kicsin állapotom szerint nagy szeretettel szolgálok Kegyelmednek. Tartsa meg az Ur Isten Kegyelmedet sok esztendeig jó egészségben. Datum ex Gyeke die 6. Junij Anno Domini 1642.

Kegyelmednek minden időben szeretettel szolgál

WESSELÉNY BOLDIZSÁR m.p.

Külczim: Generoso Domino Ladislao Ebenij de Gyerómonostor etc. Domino tanquam fratri mili observandissimo.

(Eredetije a gr. Wass család czzegei levéltárában.)

RÁKÓCZY GYÖRGY FEJEDELEM LEVELE czzegei Wass Jánoshoz. (1635.)

Georgius Rakoci Dei gratia Princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte, Salutem et gratiam nostram.

Ez előtt való üdőkben is fejedelmi tisztünknek és az ország constitutiójának eleget akarván tenni, minden rendbeli hüveinknek, kinek kinek az ő szokott terminusa szerint, az octavalis törvényeket kiszolgáltatni akartuk volna, de egyéb országos dolgaink interveniálván, abban halasztást kellett tennünk. Immár pedig az minemü egyéb vigyázásunknak országunkra kellett vala lenni, annak az Isten jó véget engedvén, és már ennek utána békességünket remélvén, ha az Ur Isten ő felsége, az mint immár ott az pestist megszüntette, ismét igaz ítéletéből megújulni nem engedi, az erdélyi vármegyékben való hüveinknek a terminust pro Dominica Reminiscere, mely leszen die 4 mensis Martij jamventuri, medgyesi városuokban ki akarjuk szolgáltatni. Kegyelmednek azért hagyjuk és poroncsoljuk, az megirt napon és helyen assessori tisztí szerint maga személyében jelen lenni semmiképpen el ne mulassa, hogy az törvényeknek kiszolgáltatásában annál inkább semmi hátramaradás ne lehessen. Secus non facturus. Datum in Civitate nostra Segesvár die 23. Januarij Anno Domini 1635.

G. Rákóczy m. p.

Külczim: Generoso Joanni Vas de Czege, Tabulae Nostrae Judiciariae Jurato Assessori etc. Fideli nobis dilecto.

(Eredetije a gr. Wass család czzegei levéltárában.)

HADI REGULÁK Rákóczy Ferencz táboraiiban.

(Folytatás.)

XVII.

A ki a frigy vagy parola alatt lármát, veszekedést, zenebonát indít, vagy puskáját az ellenséghez kilövi, üttetessék el a feje.

XVIII.

Az éjszakai koresoma árulás, tobzódás és torbézlás, főként az megirt időben, kemény büntetés alatt tilalmozthatnak.

XIX.

Senki az hadak között másnak semmi jóvát erőszakkal el ne ragadja, mert felakasztatik érte; ha pedig csekélyebb dolog, legalább egy garas árát érő leszen, keményen megpálcáztatik.

XX.

Senki sákmányozni az falukra vagy akárhová is az commendérozó tisztek engedelmé annak vigyázására rendelő emberé nélkül kimenni ne merészeljen, és senkinek rövidséget ne tegyen, kemény büntetés alatt, az elkövetendő kárnak vagy cselekedetnek minémiségéhez képest.

XXI.

Idegén jövevény és ismeretlen embert senki az commendérozó tiszt vagy legalább az hadi bíró hire s engedelmé nélkül sem az hadak közzé, sem maga szolgálatjára be ne fogadjon kemény büntetés alatt.

XXII.

Senki más hadi ember szolgáját el ne csalja s hódítsa kemény büntetés alatt.

XXIII.

Senki az ország soldos lovait szekerekben ne fogja vagy maga haszna keresésére ne fordítsa a commendérozó tiszt engedelmé nélkül.

XXIV.

Az táborra élést hozóktól senki semmit erővel el ne ragadjon a 19. articulusban megirt büntetés alatt.

XXV.

Ha valaki az táborról az utakra kimegyen a végre, hogy ottan a kereskedőktől valami eledeleket előre megvegyen maga utálatos nyeresége s haszna keresése kedvéért, keményen megbüntetődjék érte, és a mit vött, ingyen elveszesse.

XXVI.

Az táboron eladandó eledeleknek, ételnek, italnak, más egyéb áruknak az commendérozó tiszt vagy az hadi bíró árát szabja.

XXVII.

Ha ki pedig böcsü szabása előtt valamit veszen, az vevő pénzét, az eladó árúját veszesse el, és ha feljebb adja is az árus az maga marháját annak szabott áránál, hasonlóképpen a szerint büntetessék.

XXVIII.

A commendérozó főtisztól vagy hadi bírótól valamely gonosztevők megfogására küldtetett vitézeket senki becstelen szókkal ne illesse, se küssebbítse kemény büntetés alatt, hasonlóképpen az igazság célját véghezvivő személyt, úgy mint tömlöcztartót, hóhért ne csúfolja, se ne bosszantsa becsületi elvesztése alatt.

XXIX.

Minden ezeres kapitány avagy obester becsületinek elvesztése alatt tartozik idejének rendi szerint megjelenteni, hány vitéz héjával legyen ezere, lakos embert pedig családságból be ne mustráljon kemény büntetés alatt.

XXX.

Minden kapitány avagy commendans tiszt arra szorgalmasan vigyázzon, hogy az mely vár avagy erősség az ő hűségére s gondviselésére biztatott, azt életének utolsó veszedelemben forgásáig az ellenségnek fel ne adja becsületi s feje elvesztése alatt.

XXXI.

A tizedesek és a több vitézek pedig arra vigyázzanak, hogyha azon várbéli tiszt avagy commendans (a ki távol legyen tőle) valami jeladás vagy egyéb módok alatt az olyan erősséget az ellenség kezében akarná ejteni, azt megfogván az közelebb való commendérozó generalis kezében vigyék kötelességek szerint.

XXXII.

A várbéli tiszt avagy commendans a félelmes és veszedelmes időben kapuzáraskor és nyitáskor, ha lehet, maga is jelen legyen, főképpen a hol arra való alkalmas porkoláb nincsen, és senkinek alkalmatlan időben a vár kapuját ki ne nyitassa, éjszakának idején pedig minden vitézét a várban öszvegyűjtve tartsa.

XXXIII.

Senki a végvárakban be ne bocsáttassék, az ki csak nem ismeretes és oda jövetelének bizonyos oka nem tudatik, és ha helyes okát jelenti oda jövetelinek, magát kevés szolgálkkal bebocsáthatni, és ha felesed magával lenne (a kiktől ne talám valami tartalék lehetne) generalis engedelmé nélkül bebocsátani nem szabad.

XXXIV.

Valamely vitéz praedálásnak okáért maga megátalkodásából az ellenség földére megyen, feje vételével büntetődjék.

XXXV.

A kire az strása rend szerint kerül és azon meg nem jelenik, fejét veszi el.

XXXVI.

Ha ki maga strásálásának idejét véghez viszi, és az ő helyette következő más strását oda nem várván vakmerőségből onnan elmegyén, az is a fejét fogja elveszteni, a mint oda fel articulus 7.

XXXVII.

A ki részegsége, koczka vagy kártya játszása miatt az rend szerint reája következő strását elmulatja, mind fejét mind besületét elveszti.

XXXVIII.

Senki az várbéli commendánsak, tiszték és vitézek közül el ne távazzék, sem az alata valókat maga dolgaiban ide s tova el ne küldözze az mezei commendérozó főtiszt hire s engedelme nélkül, kiváltképpen ha az közel leend, annyival inkább veszedelmes üdőben, kemény büntetés alatt.

XXXIX.

A történetből talált portékát senki csak egy éjjel is magánál hálni ne merészelje, hanem az maga commendérozó tisztinek, akár pedig hadi birónak bejelentse, lopásnak büntetése alatt.

XL.

A mely vitéz fegyver nélkül jár, a kire már soldot vett, fogságban vettessék és ott szenvedjen érette. (Vége következik.)

OKLEVELEK.

Közi: Szabó Károly.

X.

Péter mester, zombori esperest, az egri püspök Telegdi Csanád helyettese, a Jakab, Jakab fia, és György s János, Benczenec fiai, perét, melyet András neje Katalin asszony ellen előtte folytatandók voltak, a legközelebbi Jakab nap utáni nyolczad napra halasztja. Kelt 1329-ben.

Nos magister Petrus Archidiaconus de Sombor generalis vicarius in christo patris Chanadini dei gracia Episcopi Agriensis. Damus promemoria quod cum iuxta formam litterarum nostrarum prorogatoriarum Jacobus filius Jacobi, Georgius et Johannes filij Benchench, in octauis Pentecostes contra nobilem dominam consortem Andree filij Dyonisi katherina vocatam, coram nobis comparere

debuissent, ipso termino adueniente, Michael litteratus cum litteris procuratorijs prepositi et Conuentus Lelez pro eadem domina exuna parte, et Petrus ac Mark, similiter cum litteris procuratorijs ipsius Conuentus pro ipso Jacobo filio Jacobi et filijs Benchench supradictis ex altera conparuerunt coram nobis Nos ipsam causam de uoluntate parcium ad octauas beati Jacobi Apostoli iam venturas duximus prorogandam. Datum Agrie quinto die termini prenotati. Anno. domini. M. CCC. xx-mo Nono.

Kivül: Prorogacio causerum ad octauas beati Jacobi Apostoli pro filijs Benchench et Jacobo contra dominam consortem Andree filij Dyonisi.

Eredetije pergamenen K. Papp Miklós gyűjteményében.

ADATOK A RÁKÓCZI-FORRADALOM TÖRTÉNETÉHEZ.

Közi: Jakab Elek.

A Rákóczy-forradalamkor a császár hűségében megmaradt s Szebenbe behúzódtott magyar és székely urak és urnők hivatalos névjegyzéke.

Consignatio Dnorum Magnatum et Nobilium Cibinii existentium die 24 novembris Anno 1705. Conscripta.

Comes Samuel Bethlen
Comes Franciscus Bethlen
Baro Stephanus Veselenyi
Comes Ladislaus Teleki
Baro Georgius Haller
Comes Josephus Teleki
Báro Ladislaus Kemény
Baro Sigismundus Kornis
Baro Stephanus Kornis
Comes Paulus Teleki
Comes Alexander Teleki

Andreas Nalaczi

Ludovicus Nalaczi

Simon Boér

Andreas Szilágyi

Sigismundus Pernyeszi

Georgius Lázár

Johannes Toroczka

Sigismundus Korda

Petrus Toroczka } horum Consortes et li-
Ladislaus Macskási } beri sunt relecti extra
Urbem Cibiniensem.

Nicolaus Torma

Stephanus Radák

Martinus Sárpataki

Protonotarius Michael Simonffii } horum Conjuges
et liberi sunt re-
lecti extra Urbem
Cibiniensem.

Director Gregorius Gálfalvi

Georgius Szalánczi

Paulus Ugron

Joannes Kászoni

Melchior Sebesi

Johannes Toldalagi. Junior.

Josephus Kálnoki

Josephus Inczédi cum Fratribus

Samuel Alvinczi cum Fratribus

Gregorius Sándor Registrator.

Volphgangus Désfalvi

Georgius Macskási

Franciscus Sz. Páli

Johannes Bogáti

Josephus Koncz

Georgius Belényesi

Stephanus Lőrincz

Andreas Paniti

Gabriel Nagy

Dobra Angyal

Johannes Keszei

Samuel Erneyei

Moses Torpai

Joannes Szöllösi

Georgius Ördög

Stephanus Becsei

Franciscus Csatári

Johannes Stenczel

Andreas Gámány

Uxor Comitis Nicolai de Bethlen

Relicta Comitis Michaelis quondam Teleki

Relicta Comitis Stephani quondam Apor

Relicta Comitis Francisci quondam Gyulai

Relicta Valentini Folti

Relicta Baltasaris Macskási

Relicta Stephani Kún

Relicta Pauli Pápai

Relicta Johannis Kendei. *)

II. Apafi Mihály választott erdélyi fejedelem nyugtája, melylyel jószágai felügyelője és főkamarasánál Weiss nevü bécsi ur részére 90 rénesforintt kifizetését utalványozza.

Percepta mea hac Assignationes Perillustris ac Generosae Dominationes Vestrae Franciscus Bagotai de Mikefalva, Bonorum meorum Praefectus, et Johannes Keszei, de M.-Óvár, Supremus Camerarius; Nonaginta florenos Rhenenses, quibus me debitorem in praetio (sic) decem Urnarum Vini, Perillustris ac Generoso Domino Wejssz recognosco; ad requisitionem Perillustris Domino Salis Commissarii de Numsi, in manus ejusdem

*) A kir. volt erdélyi kormányzék levéltárában levő eredetiből, szó és betű szerént híven közölve, azon megjegyzéssel azonban, hogy mind titkos tudósítások lévén, egyik névsoron sem látható a szerző neve, sem a kelés helye. A magán levelek — úgy látszik — Rabutinánál maradtak s nem kerültek a közlevéltárba. E megjegyzés mondatik a más három titkos jelentésre is.

Közlő.

deponant, integre, accepta desuper ab eodem
Domino de Numsi quietantia. Datum Viennae
Austriae 29 7br. 1700. *)

(L.S) M. Princeps APAFI m.p.

Közli Jakab Elek.

A D A L É K

e lapok 253—254 II. közlött oklevélhez.

Az itt közlött igen érdekes utasítást (helyesebben levelet) Rákóczy György (1655 oct. 24-én) Balogh Máténak portai kapitánának írta — s Harsányi, kiről e levélben többször tétetik említés, török deák volt. A 254-dik lapon titkos irással közlött szavak értelme a következő:

„ha kérdeznék római császártól mi jót várunk, arra azt felelje: békességben ugyan, de az ő békességek hiték megtartása csak addig tart míg valamiben modok (nincs)“

Közli: Szilágyi Sándor. **)

ADALÉKUL CSEREI MIHÁLY ÉLETÉHEZ.

Közli: K. Papp Miklós.

A ki a magyar memoire-irodalmat ismeri, az tudja, hogy egyetlen memoir írónk sincs, kinek műve akkora elterjedésnek örvendhetett volna mint Cserei Mihályé. Én tizenegy kézírati példányban ismerem s gyűjteményemben négy példányt őrzök, melyek közül egyhez a napokban Grün Izrael ur szivessége juttatott. Ez utóbbi annyiban érdekes, hogy mindjárt az elején új adatokat tartalmaz Cserei életéhez, melyek tudtommal ez ideig sehol sem jelentek meg, s

*) A volt erdélyi kir. kormányzék levéltárában levő eredetiből. E kis iratnak nagy becsé van, mert mutatja, hogy a szegény hontalan fejedelem Bécsben lakott a helyett, hogy Erdélyben uralkodjék vagy bár saját uradalmaiban élhessen vala; a kinek ezekre meg ezekre menő hold szőlője volt roppant apai birtokaiban, Weiss nevű némettől 90 forintot vett 10 veder bort; és a mi legnevezetesebb, hogy Leopold császár és király a fejedelmi czimmel-élés ellen nem szólalt fel. Hadd legyen ő boldog a czimmel — gondolható — a valódi fejedelem amugy is én vagyok, hadi és virtualis országának ura.

Közli ő.

**) Mednyanszky Jónás levelei alatt levő jegyzetben ez áll: „a z aláhuzottak titkos irással stb.“ ezt kérem oda igazítani hogy „a szétszortan szedettek rejtelmesek.“

maga Kazinczy Gábor sem ismerte, ki „Cserei Mihály Historiá“-ját az „Ujabb nemzeti Könyvtár“ első folyamában közölte.

Midőn e sorokat írom, még nem tettem meg az összehasonlítást az egész műre nézve, lehet hogy még akadok — a már ismert kihagyásokon kívül is — olyan részekre, melyek közlésre érdemesek lesznek.

Az ismeretlen részlet im így szól:

In nomine Sacro Sanctae Trinitatis Solius veri, ac aeterni Dei. 2-da Januarij Anni 1698 in N. Ajta.

Én Nagy Ajtai, Miklósvár széki Cserei Mihály Istennek örökös rendeléséből születtem e világra, a mint szüleim referálják, Felcsíkon, Rákoson 21-ma Octobris 1668. Mentem iskolában tanulni Fogarasban 21-ma Octobris 1674. Hagytam el a tanulást Udvarhelyen 10-ma Martij 1685. Mentem az Udvarban az Teleki Mihályhoz. Anno eodem megbetegedvén az Udvarnál, hagytam el az Udvarnt Anno 1686. Mentem a táborban legelsőben Bethlen Gergely Generalissága alatt 5-ta Maji Anno 1686. Mentem táborban a Bozzára Macskási Boldisár Generalissága alatt Anno 1690. Mentem Tökölyi Uram táborában és bé Havasalföldében 21-ma Octobris Anno 1690. Jöttem ki Havasalföldiből 12. Januarij Anno 1691. Mentem Udvarban méltóságos Gróf Apor István Uramhoz 6-ta Maji 1692. Jegyztettem el házas társul magamnak Istennek örök rendeléséből Tekintetes Nemzetes Marosszéki Káli Kún Mihály leányát Kún Ilonát, és lett kézfogásunk s hitlésünk Keczén az Ur házánál 10 Maji 1697. A vizoknai pap Boronyai Uram esketett meg. Celebráltam a lakadalmat ugyan Gróf Uram ő Nagysága házánál 22-da Octobris 1697 nagy méltóságos Gróf Urak, fő emberek, uri asszonyok praesentiajában. Násznagyom volt Gróf Pekri Lőrincz Uram, nyuszolyó asszonyom volt Kemény Boldisárné asszonyom, vőfély Apor Péter Uram, nyuszolyó leány a Kemény kisasszony. Abban a lakadalomban az Uraktól observáltatott, hogy csak egy szakállas ember is nem ült asztalnál. Jöttem haza Nagy Ajtára mind feleségestől 18-va Decembris Anno 1697.

PETŐFI EGYIK KÖLTEMÉNYE

Hellen nyelvre fordítva.

Ma, midőn Petőfink neve a világ-irodalomban mind nagyobb és nagyobb tért kezd elfoglalni, s nálunk különösen az újabb időben a Petőfi emléke egy külön kis irodalmat teremtett, nem lesz érdektelen azon hír, hogy Petőfinek egyik külföldi tisztelője, egy lipcsei philologus az alább következő szerelmi dalt Anacreon szép nyelvére fordítá.

A fordító szerénységből elhallgatta nevét, pedig a költemány sikerült fordítása megérdemelne hogy ismerjük.

Az összehasonlítás kedvéért, ime közöljük párhuzamosan mind a kettőt:

Reszket a bokor, mert
Madárka szállott rá.
Reszket a lelkem, mert
Eszembe jutottál,
Eszembe jutottál
Kicsiny kis leányka,
Te a nagy világnak
Legnagyobb gyémántja.

*

Teli van a Duna
Tán még ki is szalad.
Szivemben is alig
Fér meg az indulat.
Szeretsz rózsaszálam?
Én ugyan szeretlek,
Apád anyád nálam
Jobban nem szerethet.

*

Mikor együtt voltunk
Tudom hogy szeretted.
Akkor meleg nyár volt,
Most tél van, hideg tél,
Hogyha már nem szeretsz,
Az isten áldjon meg,
De ha még szeretsz, ugy
Ezerszer áldjon meg.

Το ῥωπιον τρεμει,
κατηλθ' ὀρνιθιον.
καρδια μοι τρεμει,
ἔχεις γαρ νουν ἔμον.
συ νουν ἔμον ἔχεις,
κορασιον φιλον,
ἐν απαιρω κοσμη
μεγιστον μαργαρον.

*

Ὁ Ἰστρος πληθει
ὡς ἐκβησομενος.
πλακα καρδια μου
εισηλθε γαρ ποδος.
ῥσδον, φιλεις ἔμε;
ἐγω φιλω σ' αει
οιον σε ου πατηρ
οὔδε μητηρ φιλει.

*

Πιστην εὔρον σ' εμοι
το ὑστατον σ' ὄρων.
πραον τοτ' ἦν ἔαρ,
νυν ἔν βραχει χειμων.
κ' αν μ' οὔκετι φιλης
εὐδαιμονει κορη!
φιλουσ' ἐτι — πολλω
εὐδαιμονεστερη!

APRÓSÁGOK.

Felhívás.

A Petőfi siremlék egyesület tagjai tisztelettel felhívotnak jelen év és hó 23-án d. e. 9. Erzsébetvárosában tartandó gyűlésre megjelenni.

A gyűlés tárgyai lesznek:

- 1) Az eddig begyűlt összeg kezeléséről intézkedések megvizsgálása.
- 2) A központi bizottság új megalakítása.
- 3) A további teendők elhatározása.

Fejéregyháza 1874. Augustus hava 6-án.

Az együleti elnök.

Péchi Simon a szombatosok e legtekintélyesebb védelmezőjének következő művét küldötte meg szerkesztőségünknek lapunk egyik barátja: „Psalterium Davidis az az Szent Dávid királynak soltáros könyve, melyet az Nagyságos üdvözült Pechi Simon igaz sidó nyelvből zengő nótákon magyar nyelvre fordított Anno 1646.“ A ki a szombatosok történetével foglalkozik, figyelmeztetjük e becses műre, mely negyedréte alakban 288 irott lapra terjed, igen szép és olvasható irással.